

ТЫЗЭКЬОТМЭ — ТЫЛЬЭШ!

Адыгэ Макъ

Бэдзэогъум и 27-р – Адыгейм къэралыгъо гъэпсыкіэ илэ зыхъугъэ Маф

1923-рэ ильэсүүм пъэтхапэм къыщегъэжъагъэу къыдэкъы

№ 20 (22469)

2022-рэ ильэс

ШЭМБЭТ

МЭЗАЕМ и 5

ОСЭ ГҮЭНЭФАГЪЭ ИИЭП
къыхэтүүтгъэхэр ыкын
нэмүүк къэбарьхэр тисайт
ижүүгъотэштых
WWW.ADYGOVOICE.RU

6 +

Адыгэ Республикаэм и Правительствэ игъээт

Олимпиадэм икъызэIухын хэлэжьагъ

Урысыемрэ Китайрэ язэ-
фыштык|э зэрэлъагъэк|отэ-

щтым, тапэкі зэрэзэдэлэжъэ-
штхэм афэгъэхынъягъ къэра-

лыгъуитlум япащэхэм зэдьря-
лэпъэ зэлүкlэгъур.

УФ-м и Президентэй Владимир Путиныр Китайскэ Народнэ Республиктэй ипащэй Си Цзиньпин ригъэблэгъагъэу тыгъусэ, мэзаем и 4-м, Олимпиадэм икызызэхүхэн фэгъэхыгъэ юфтыхъабзэу аш щыктуагъэм хэлэжъагь.

Я ХХIV-рэ Олимпийскэ джэгүнхэм зэрэднууе альэгтээ. Тиспортсменхэм Адыгейм щын-псэухэрэри афэгумэйых. Урын-съем икыгъе командэм нэг-бгырэ 212-рэ хэт. Спортын гъэхъэгъе инхэр щызышгъээ спортынхэмкэ Урынсъер баи, анахьэу кымэфэ спорт лъялпкъ хэмкэ пэрытныгъэр зыыгъ къералыгъошху щыт.

квэралын юшхуу щыг.

Адыгеир олимпийскэ спорт лъепкъхэм зафэгъесэгъзыным фытегъэпсыхъэгъэ инфраструктурэу илэм рэгушхо. Республикааны спорт пстэумки спорт псеолъэ 971-рэ ит. Ахэм ашыщэу 575-р къоджа пасаулъахэр арь

къызылзайылдаулыгъэхэр. Трибу-
нэхэр зиле стадионхэр 3 мэ-
хъух, спортзал 209-рэ, бассейн
12, щерционым зыщафагъэсэ-
хэрэ псэуальэу 9 ыкыл шыхэр
зыщаыгъхэу 2. Джащ фэдэу
кушъхэфэчье спорт лъэпкъхэм
апаа псэуальэ, шахмат зы-
щешлэхэрэ клубхэм, нэмүкI
спорт псэольэ зэфэшхъяфа-
хэм Адыгейим йоf щашлэ. Пекин
щылэ тиспортсменхэм ягъэхъа-
гъэхэм агъэгушхонхэшь, тирес-
публике щыпсэухэрэри спор-
тым пыхъланхэу а зэпстэумэ
гүлгапла къаты.

Сурэтыр kremlin.ru къит-хы!

Къумпыл Мурат Хъальэкъуаерэ Псэкъупсэрэ ашылагъ

Адыгеим и Пышъхъэу Къумпыл Мурат
Адыгэктъалэ икъэлэ кой хэхъэрэ къуаджэу
Хъальэкъуаэрэ къутырэу Псэкъупсэрэ тыгъуа-
сэ ашылагъ.

Программэй «Къуаджхэм зэдийштэй хэхьоныг ёс ягъэшын гъэнээр» зыфиорэм тетэй гъэрекло иклэүххэм адажь физкульттурэ-спорт комплексхэр мы псэүп!эхэм ащаагъэлсыгъэх. Ахэр Адыгэктэялэ иклэлэнцыкly-ныбжыкі спорту еджаплэ иструктурнэ подразделениеу ѿтыых.

Республикам ипаще игу́-
сагъэх АР-м мэкью-мэштимкэ
иминистрэу Кыуанэ Аңзаур,
Адыгэктэрэ имэрэу Пыхэсэ
Махьмуд, АР-м физкультурэмрэ
спортымрэкэ и Комитет итхъа-
матын Дагужье Мурат, АР-м

и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ Адыгэкъялэ инароднэ депутатхэм я Советрэ ядепутатхэр.

Хъяльэкъуаэрэ Псэкъупсээр адашынхэгье спорт комплекс-хэм спортзал дэгүүхэр ахэтийн, волейболымкіэ, баскетболымкіэ, бэнэнымкіэ, тенисымкіэ, боксымкіэ ящикигээ оборудование ахэм ачлэт. Цыфхэм япсауныгээ зыщагъэпытэрэ физкультурэ комплексхэм джащ фэдэу зытлэкын пэхэр, медицина кабинетхэр, тренерхэм.

(Излагают 2-ю наклуб ит)

Къумпыл Мурат Хъальэкъуаэрэ Псэкъупсэрэ ашылагъ

(Икъех).

къэрэгъулхэм, техническе
юфышэхэм атегъэпсыхъэгэ
унхээр ахэтых. Зыныбжь икъу-
гъэхэми мыш фэдэ спорт ком-

плексхэм япсауныгъэ щагъэ-
пытэн, физкультурам щыпы-
лынхэ альэкъышт.

Цыфхэм япсауныгъэ зыща-
гъэптырэ физкультуре комп-
лексыкъэхэр къызызэпеллы-

хъэхэ нэуж Къумпыл Мурат
кіэлэцыкыу-нубжыкыкэ спор-
таджаплэм къекуалхэрэми,
тренерхеми адэгушылагъ, спорт
юфтхабзэхэм зызерафагъэ-
хазырырэм кіэупчагъ.

Хъальэкъуаэрэ Псэкъупсэ-
рэ адэсхэм республикэм ипа-
щ «тхъауегъэпсэ» къыралуагъ
къоджэдэсхэм яфэныкъоны-
гъэхэм ынаэренеу къызэрэ-
тырагъэтырэм фэш. Къумпыл

Мурат цыфхэм электроэнерги-
иер, газыр, псыр къазэралх-
хэрэм, муниципальне учреж-
дениехэм тоф зэршээрэм
къакъепчагъ.

«Тикъуаджэхэм адэсхэм
ящыкъэлэ-псэукъэ нахышу шы-
гъэным тегъэпсыхъэгэ лъэлкъ
проектхэмэрэ къэралыгъо про-
граммэхэмэрэ нахыбуэ шуа-
гъэ къягъетыгъэным непэ ти-
шыпкъэу тыдэлажь. Гъэсэны-
гъэмкъэ, медицинэмкъэ, куль-
турэмкъэ, спортымкъэ псэу-
льхэу агъэпсыгъэхэр е агъэ-
цэлэжэхъэхэр республикэм
ис цыфхэм яфедхэм афэ-
лэжъэнхэ фэе. Ежь цыфхэм
тыкъяджэ къэлэ, къоджэ псэу-
льхэм ядепутатхэмкъэ хэбзэ
къулыкъухэм зэпхыныгъэ пытэ
адырялэнэу, общественне тоф-
хэм чанэу ахэлэжъэнхэу», —
къыуагъ Къумпыл Мурат.

Къэлэ коим дэсхэм задэ-
гүшилэ нэуж республикэм и
Лышхэхэ хабзэм иреспублике,
имуниципальне къулыкъухэм
ялашхэм пшэрырль заулэ
афишигъ.

**Адыгейим и Лышхэхэ
ипресс-къулыкъу**

Сурэтхэр А. Гусевым тыри-
хыгъэх.

Программэр зэрагъэцакхэрэм зышигъэгъозагъ

Адыгейим и Лышхэхэ Къумпыл Мурат Адыгэкаалэ ты-
гъуасэ зыщэлээм псырыкъуаплэхэм яшын, урамхэм ыкы
гъогухэм ягъэкъэжын зэфэхысыжьэу фэхъугъэхэм защи-
гъэгъозагъ. Аш апэлхэхэгэе мылькур «Къоджэ чыплэхэм
хэхъоныгъэ ашыныр» зыфиорэ программэм къыдыхэллы-
тагъэу щытыгъ.

Мы лъэныкъомкъэ тоф-
хэм язытет къытегущы-
лагъ Адыгэкаалэ имэрэу
Лышхэхэ Махьмуд. Псы-
рыкъуаплэхэм (канализаци-
ем) ишын епхыгъэ тоф-
шэхэрэп аэрэ микрорай-
оным Ѣыкъуагъэх. Подряд-
чикыр компании «АСМИ»
зыфиорэр ары. Проек-
тым игъэцэлэн сомэ мил-
лион 50 фэдиз тефагъ.

— тофшэхэрэп агъэца-
къэхэрэп шапхъэхэм ад-
иштэнхэм, игъом зэшха-
хынхэм муниципалите-
тэм илашхэрэп лъыгъэлэн-
хэ фэе. Сыда пломэ, мы
тофыгъом къэлэдэсхэр
тэшээу егъегумэхых, —

**къыхигъэшыгъ Къумпыл
Мурат.**

Ыпшэкъэ зигугъу къэ-
тшыгъэ программэм къы-
дыхэлъятахъэу инфра-
структурнэ ыкы социаль-
нэ мэхъанэ зиэл псыу-
лэхэр республикэм зэ-
рэшашыхэрэп Адыгэ-
им и Лышхэхэ хигъэунэ-
фыкъыгъ.

— Президентым ыкы Урысыем и Правитель-
ствэ, джащ фэдэу УФ-м
мэкъу-мэшынкъэ и Мини-
стерствэ яэпэйгъу ишыа-
гъэхэ къэралыгъо про-
граммэ зэфэшхъафхэм
таксэлажь, аш хэхъэ къо-

джэ чыплэхэм хэхъоны-
гъэ ашынным фытегъэ-
псыхъагъэхэри. Мы ильэ-
сым а лъэныкъом сомэ
миллиарди 2 фэдиз пэ-
лудгъэхъанэу тэгъэнафэ.
Мылькур муниципалитет-
хэм атедгощэцт, — къы-
лаш Къумпыл Мурат.

Адыгэкаалэ дэжкъэ
къышашыгъ логистиче-
ске гупчэу «OZON» зы-
фиорэм тофыгъуу рес-
публикэм илашхэрэп
къышууцгъ. Проектым ишыа-
гъэхэ тофшэлэпэ чыплэ
мини 3 фэдиз гъэпсыгъэ
хууцт, цыфхэмкъэ аш мэ-
хъанэшхо ил.

Демографиим ылъэ-

ныкъокъэ тофхэм язытет
нахышу шыгъэным фы-
тегъэпсыхъэгэ пстэури
гъэцэлгэхъэнхэм мэхъанэ-
шхо зэрилэр шъольырим
илашхэрэп къыуагъ. Анахъэу

ар зэпхыгъэу къыгъэнэ-
фагъэхэр шэпхъэшүхэм
адиштэрэ медицинэ 1э-
пилэгъум, гъэсэнгъэм
хэхъоныгъэ ашыныр, тоф-
шэлэпэ зимишэхэм япчья-

гъэ нахь макъэ шыгъэ-
нир ары.

**Адыгейим и Лышхэхэ
ипресс-къулыкъу**
Сурэтхэр А. Гусевым тыри-
хыгъэх.

Пэлдэзүгъэ егъэдэжэныр лъагъэктагъ

Шъугу къэдгъэкъыжын пан-
демилем ыкы пэтххуу-лутххуу
къэлэдэжаклохэм ашыщыбэхэм
къызэроялгъэм апкъ къикъэу

республикэм иеджаплэхэр ыкы
гъэсэнгъэ тедзэм епхыгъэ
организацихэр зэрээфашы-
гъэхэр.

Пэшфорыгъэшьэу зэрагъэ-
нэфэгъагъэмкъэ, ахэр мэ-
заем и 1-м къыщегъэжь-
гъэу и 7-м нэс пэлдэзүгъэ

егъэдэжэн шыкъэлэ тетынхэу
арыгъэ.

АР-м иопротивнэ штаб иу-
нашьокъэ, пэлдэзүгъэ егъэдэжэн

шыкъэлэ мэзаем и 7-м къыщегъэ-
жьагъэу и 12-м нэс лъагъэктагъ.

(Тикорр.).

ЛЫГЬЭ

ЗЭХЭГЬЭКЫПI

Мэшбэшэ Исхъакъ итарихъ романэу
«Аджал гьогум» фэгъэхыгъэу

Адыгэм иблэкыгъэ урып-пъэжымэ, лъепкыр зэрэзгъеу-бытэу, нахъ хэлэтийгъэу тапэ итыгъэхэм тынэгу кыклагъеу-цожы джыдэдэм тээкэль Мэшбэшэ Исхъакъ ироманыкэ зыфэгъэхыгъэ Къэнджал заор.

Бзэм идэхагъэ-рэ тарихъым ишыпкъагъэрэ

Сыда «хэку» тэзыгъаорэр? Цыфыри бзэ зыуумыль псэуш-хъэри щыэнгъэм кызыаххэхкэ нахъ зэсэгъэ, нахъ зыфэе чынальэм лыкыи, гукы епхыгъэу кырэклох. Лъепкы мыху-гъэу къералыгъо хууныр фыээшлокыгъэу зэрэшыгъэм фэдэ къабзэу, къералыгъошкоу замыэтэгъэм, тарихъым кын-зэрэхэнэн къарыур амалрэ кызынкъозыхьшүн лъепкъхэри щыэх.

Непэ дунаим зы адигэ тетэп ихэкурэ ащ ицыфхэмэ зэгъеу-лугъэу, зы чыпэ щыэу. Зема-ным деклурэр лышиу, чырэ псэирэ, жын къабзэрэ нэфынэрэ щымыкээрэ къэгыгъэм ылжасэ нахъ пытэ зэрэхурэм фэдэхэбзэу, цыфым къыдалфыре шёгъэ пстэуми тынчэу зызын-уэнкырэр псэкэ зэпхыгъэ чыпээр ары. Ащ къыхэкэу, Мэшбэшэ Исхъакъ ироманыкэ, лыгъэ шлангэкэ узаджэ хуун Къэнджал заор ильэс 310-рэ зыхъурэ ильэсэм хазыр ху-гъэр, тильэпкы зэхашэ нахъ куу зышырэ тофыгъо зэрэштыр нафа.

Щэх хэлтэп Къэнджал йаш-хъэр лыхъужж шхъбаалеу зыхъу-цен тофшагъабэ джыри дунаим къызэрэхъащтын. Ау Лев Толстоим и «Война и Мир» фэдэу «Аджал гьогур» «тэри тильэпкы» тэзыгъэорэ рома-ныш, ар зиедэкъэчэлти тхъа-матэм икъелэм джыри бэрэ лъепкыр тфэмэфенэу Тхъэмеш.

Къэлэмымэкэ къатыгъэ псынэр

Къэбэртаер, Къохъепэ Щэр-джэсир, Урысыер, Къырым,

Тарихъыр роман зыхъурэм дэжь, тхаклом иеп-ллыкээрэ лъепкыр ащ акылэгъу дэхъун-дэмыхъунырэ бэ ельтыгъэр. Сыдэущтэу непэрэ адигэхэр 1708-рэ ильэсэм къэхъугъэ а зэозэпэу-цужым теплъыра? Сыд ылъапсэр «Къэнджал заор ильэс 310-рэ хуугъэ» зыщытэрэм тызыгъэ-гушшорэм? Гуххэхъошхэри тарихъ. Къэхъугъэри къэшагъэри зымышэрэ адигэ сабыим Къэнджал заом хильэгъоштыр «тэтихэр зэрэтекъуагъэр ары».

Къалмыкъ ханыгъор — чынэлъабэ къызэлъаубты Мэшбашэм ироман щеклокырэ чыпэхэм. Мы заор зы чэц-зымафэкэ зэшлокыгъ шхъбаакэ, ар зыпкы кыкыгъэр ильэс пшын пчагъэхэм тарихъым ижыкорен зэтрихъагъэхэр ары. А тофыгъохэм ахэцагъэ хуугъэ къэралыгъохэр, пачыхъагъуухэр, ханыгъохэр щызэблэкылх романым. Авторым тызэрэцгъэгъуазэрэмкэ, тхаклом шлэнгъэлэж, журналист нэбгырэ 38-мэ яофшагъэхэр кызыфигъефеда-гъэх. «Къэлэмымэкэ псынэ куу къэсттырэм фэдэу, къарыу сиэмкэ селылгэ тарихъым ипсынэж лъапсэ кычлеэгъэтуным пае» — щетхы Исхъакъ романым и «Кіэух». А земаным псэугъэ цыфхэм ящыякла-гъэмрэ якодыжыкээрэ шынп-къэу къэгэлэгъоным зэрэ-слэкээрэ сыптыгъэ.

Адыгэ цыфыбэр Къэнджал заом изман

«Къэбэртаер сид фэдэрэ гъунэгъу ылупс кызфечьэштгэ чынальэу щытыгъ», — къынхургэгэлэх яхыгъ цыкыл зыкы-зэпаутыгъэхэр. Тхаклор зэреплтырэмкэ, пыххэми ахэр хэкум къэзийгъэ ушхъагъу-хэми захъожы. Ау лъепкыр гузэжэхъохумыкэ зышырэр сидя пюмэ, ар адигэпхэм языпкыимытынгъэ мыххомышэхэр ары. «Зэгурлыонгъэ зэрымьль унагъор кызыэрэз-темынэштыр нафэ. Ащ къыхэ-кэу къэбэртэпхэм язэнэко-къуныгъэ нэгъоидзэм кыкыненгъэ лъепкъхэми, дагыистан шамхалхэми, къалмыкъ хъанхэми яхыз зэрэхахыштыр пытлыгъэх. Ау пстэуми анахъ бэдажэу а пшы зэпэуцужым федэ хэзыхыгъэр Къырым зиунашьо чэтыгъэ Тыркуер аргыгъэ. Чингизхан къытекыгъэ Къырым хъаныгъом адигэ чыгухэр ежым иеу ылпьтэштыгъэ».

Адигэхэм къызэрэратебэнштхэм Къырым хъанхэм зыфагъэхъаэры, тхаклом цыфыгъэ зыхэт романым илыхъужхээр

Мэшбашэм Къэнджал заор кызэригъэлъагъорэр фитыныгъэмрэ дэкъу-зэнгъэмрэ зыщи-зэпэуцужыгъэ заоу ары, ащ къыхэкыкэ зэфагъэм итамыгъэу елтытэ Кургъокъо, Къэпльян-Джэрые нахъ икъарыу нахъ маклэми, ежыр хъаным нахъ нахъ гу шъабэу къызэригъэ-лъэгъоштым пыль.

Кытегъашэх. Ащ фэдэх Къэбэртэе ипши лъэрхэзу Хъэттоху-щыкъо Кургъокъо. Ащ иупчэжэгъо Къэзанэкъо Джэбагъ а лъэхъанын ыныбжыгъэр ильэс 25-рэ. Ашабэ Миншакъ, Шурдым Джанхъот, Цыптынэ Хъэсан, Быжы Нэгъур — мыхэр адигэп-щым иакылэгъуяжъэх.

Мэшбашэм Къэнджал заор кызэригъэлъагъорэр фитыныгъэмрэ дэкъу-зэнгъэмрэ зыщи-зэпэуцужыгъэ заоу ары, ащ къыхэкыкэ зэфагъэм итамыгъэу елтытэ Кургъокъо, Къэпльян-Джэрые нахъ икъарыу нахъ маклэми, ежыр хъаным нахъ нахъ гу шъабэу къызэри-гъэлэгъоштым пыль.

Кургъокъо къэхъопсы илъепкы зэгургыгъоным, зы унашьо тэуцонхэм, ау къытефэрэ ип-шээрэль а сыхватым зэригъэ-цаакэрэм нэмыкэу, ежыр а унашьом фэбанэу къыхэшырэп романым. «Къэбэртаер къэра-лыгъо хуун ылтэкыгъэ, — рело ащ Къэзанэкъо Джэбагъ, — пшыххэм зэнэкъокууныр шагъэтигъэм». Ащ иеплтыкэ-кэ, шхъадж ипэгагъэ, ап итын гүхэлтыр үүмийгэкотмэ, лъеп-къыр зэкъоуцошьущтэп, зы унешьош ижъа чэуцошьущт-хэп...

Цыфыгъэ зыхэ-лъыр лъепкы-шум къыхэкы-гъэр ары

Мэшбашэм гъэшэгъонэу къыдэхъу адигэ гъашэм къыхэхъээ хымэ къэралхэм япачыхъээр ироман хигъеуцонхэри, ахэр зээзыхъирэ ушхъагъуухэр зэригъээфенри. Ащ зэм тырку султланэу Ахъмэд Ященэм иордунэж тещэ, арьэр Къэпльян-Джэрыерэ нахъ дэгъоу къытигъэшлэнхэм фэш, зэм Петр I-мрэ іэлтидэхъо Черкас-скэмрэ ялэгъо-благъо тешы.

Ащ фэдэз зыщи-зэу-пэгъэ заом зэхэфыгъэу, зафу утегу-щыи-энэр къин. Етани Мэшбашэм амал къе-бээти зэфагъэр цыфыр къызаххэкыгъэ лъеп-къым изакью епхыгъэу зэрэ-щымытэр къыбгургыгъэонэ. Сыдэущтэу ар къыдэхъура? Романым щызэпэуцугъэ купхэм — къырым лъэнхыкъоми, адигэхэм, бэлькъархэм — тэ ашэтэлэгъу къызаххэкыгъэ лъеп-къым епци-жыгъыгъэхэр, ащ ипийн унэут фэхъугъэ цыфхэри. Адигэхэм бэлькъархэмрэ азыфагу зэгурлыонгъэ дэмь-лъыгъэмэ, Кургъокъо Урыс-быйхэм янысащ щыхак-эштгэ-тьяа. Хяуми ежь Урысбийхэр къакъоуцоштгэхэ? Анахъ гээшэгъоньжьуу романым къы-хэуцо Абреджхэу ятэрэ ыкъорэ. Адам къырымхэм алъэнхыкъы, къор — Кургъокъо игъус...

Лыхъужж зы-зэблэзыхъэрэ

Литературэр тарихъым и-пэгъэту зыщи-фэхъурэм дэжьэу къычыкъын дунаим къыцыхъурэм пстэури цыфым ишэн зэрэлтыгъэгъэр къызыгъуриорэр. Тхаклор романым щызэпэгъэуцу лъепкъым, диним, хабзэм, дунаим зэрэттэни фэе шыкъэм фэгъэхъыгъэу епльыкэ зэфэ-шхъаф зиэ цыфхэр. Ежымыгъэ лъэнхыкъор нахъ ыгурихъырэ адигэлхэм адэольэгъу. Гульйтэр нахъ зишэн лъыхъужж зынигъэу романым хэт Болэтэхъо. Ифыф шыкъэм узы-лъепкызыщэрэ пшыр мэбэлэрэ-гыш, ышээрэ къыгурмызээ, пыним лъэмийдэхэрэфэхъурэр зыдешэгъэхъэ. Сыда зэхэш-шхъэхъэрэ? Сыдэущтэу зыгъэп-цэхж, зыгъэпэутижъыгъэ, зафу тофын сыхэхъын сшоши. Сыхэта сэ джы? Сыхъакла? Сыгъэрэ? Хяуми ильэпкъэгъэхъэр ябгъуложыгъэ хъаным сыриунэута? — а гупшысэхэр тхаклом къезгыгъэорэ Болэт а сыхватым зыкъешэжъы, игъус

къе-эдэло, къигот хъаным изэолхэр зэтреукишь, къык-тхъужьы. «Хэукууагъэм къэгъэ-запэ и!», — зэрэлоу, тхаклом а зэхъокынгъэрэ Болэтэхъом и образ репхи.

Джащ фэдэу нахъ гум къин-нэжьеу, гээшэгъонэу къыгъэ-лъэгъуягъэ лыхъужхэз ашыщэу Мачыхху-дадэ. Иван Сусанин угу къэзигъэкыжьырэ Мачыххудадэ клоцыл гу къабзэм ишыхъат дунай ехжыгъюм къызкъуихыгъэ илэгыги.

Къэнджал заомрэ непэрэ

Тарихъыр роман зыхъурэм дэжь, тхаклом иеплтыкээрэ лъеп-къыр ащ акылэгъу дэхъун-дэмыхъунырэ бэ ельтыгъэр. Сыдэущтэу непэрэ адигэхэр 1708-рэ ильэсэм къэхъугъэ а зэозэпэуцужым теплъыра? Сыд ылъапсэр «Къэнджал заор ильэс 310-рэ хуугъэ» зыщытэрэм тызыгъэгушшорэм? Гуххэхъошхэри тарихъ. Къэхъугъэри къэшагъэри зымышэрэ адигэ сабыим Къэнджал заом хильэгъоштыр «тэтихэр зэрэтекъуагъэр ары».

«Сильэпкы — сикъопс» зылорэ нахъ балыгъэлхэм иуца-гъэм тарихъым къыхэшырэ а шэхжээ дахэм лъепкыр эхэлж, мафи имылэу зыкъехъопсырэ пльэпэл лъагэм гүгъэ фишы-нымкэ къэгъэкъон лъэш фэхъу.

Шхъэхъыгъэу гупшысэхэр къытэфэрэп тхаклом, ар зипшьэрэлтыр тхыль-еджэр ары. Етани, «Аджал гьогум» тарихъри, хабзэри, щыэнгъэри кызыгъири зыгъэпэфэдээз, тхаклом гурвигогу къытэфешы сид фэдэрэ идее лъагэри, ар хабзэ е дин орхъу, лъэшэу тегуши-эрэм лэккэхъэ, зыгъи-хэуцо. Мэшбашэм а гупшысэр романым иаужырэ сатырхэм къащено: «Цыфыгъэрэ сид фэдэрэ лъепкы зэрихъэрэ динми ылъапс». ЧЭРИМ Марианна.

«СиныбжыкІэгъу анахь охътэ дэгъум тефагъ»

Ильэсыбэрэ комсомол ыкы партийнэ йофышагъеу, етланэ МВД-м күулыкъу щызыхыгъеу, отставкэм щылэ полковникэу, республикэ фондэу «Теклоныгъ» зыфиорэм ипащэу Нэхэе Юрэ кызыыхъу гъэр мы мафэхэм ильэс 75-рэ хъущт.

Ильэс зэкіэльыклохэм комсомолым и Адыгэ хэку комитет иапэрэ секретарэр щытыгъ, иныбжыкІэгъур зытефэгъэ лъехъаны тихээгукэ анахь охътэ дэгъоу, анахь гъэхъэгъэшхохэр зышишыгъэхэу елььсте Юрэ.

Нэхэе Юрэ Очэпщие кызыыхъу, куаджэм пэммычжыэу щыс куутырым дэт еджа-пэм чэхъагъ. Ильэрэ ащ щеджагъеу ятэу, Советскэ Союзым и Лыхъужъеу Нэхэе Даутэ дунаим ехыжы. Сабынгъэми кынэу унагъом кыфэклиагъэр къешлэжы. А тхамыклагъом фэгъэхыгъеу Юрэ кынсифилотгъагъэр сцыгъу-пшэрэп.

«Ильэсий нахь сымынбжыгъеми, зэкіери къэсэшлэжы, ау анахыбэу нэм кыкІеуцожырэр тята аужырэу зэрэслэгъуягъагъэр ары. Ар еджа-пэм йофыше куагъеу, дэй кызыыхъу, Пэнэжыкъуа дэт сымэджэщим ащагъ, сяни ащ лъыклюагъ. Нахь дэй кызэхъум, сымэджэщим сащагъ. Тята лыды хъугъеу, ышуу кыфэу шхъантэм тегъэклагъеу піэкторым хэсэгъ. Сянэу ащ дычэлтигъээм ынэпсихъэр фэубытыштыгъэхъ. Тіэклурэ сиычи, сиычи чэклэжыгъир. Етланэ мэфэ зыту тешлагъеу тиунэкъо юз Азмет тадэж кыуухы, телефонкэ теонышь тята икъебар зэрэгэхъеу Пчыхъалыкъуае зэрэгкорэр кыуагъ. Ащ кызыгъэзэжы, тиунэ бзыльфыгъэхъэр исыгъэх... Сэ кызыгурлыуагъеу нахь, Азмет кызылохъем хъущтэр хъугъэхъэн фое.

Ащ тетэу тята ильэс 37-рэ нахь ымныбжъеу дунаим ехыжыгъ, тянау Марие (Наташэ-кэ еджештыгъэх) ильэс 33-рэ нахь ымныбжъеу шъузабэу къенагъ.

1956-рэ ильэсий Мыекъуапэ едже-пэ-интернат кызыгъизэуахым Хэгъэгу заом хэлэжагъэхэм якілэхэр аштэгъагъэх. А ильэсий Очэпщие щылэ кэлэцыклю 9 къэлтигъяа, Юри ахэм ахтэгъ. Кілээгъэдже дэгъухэм а лъехъаным

интернатым йоф щашлэштыгъ, зышхъамысыжхуу сабыйхэм адэлажъэштыгъэх. Еджэным имызакью спортыми интернатым мэхъаншхо Ѣыратыштыгъ.

Еджепіэ ужым Юрэ Ленинград дэт политехническе институтым имеханикэ-машинэш факультет чэхъэ. Дэйноу зереджэрэм dakloу общественне йофшэным чанэу хэлажъэ, спортым ишыпкъеу пыль. А лъехъаным Ленинград дэт ашшэрэ еджа-пэм азыфагу боксымкэ щыкъогъэ зэнэкъо кум теклоныгъэ къыщыдихыгъагъ. Еджэным dakloу ишыпкъеу боксым пыльигъ, институтым икомсомольскэ организацье ибюро хэтигъ, спорт ишыпкъеу пыль. А лъехъаным Къоокыпіэ Чыжъэм ракетнэ дээхэм күулыкъур ашихыгъ, комсоргэу аши щыгадзы. Партием хэхъанымкэ кандидат мэхъу. А лъехъаным калэр дээм кыхъэнэнеу, а лъэнкъомкэ лыкъотэнеу кырало.

Институтым ыуж ар къэзыу-хыгъэ калэхэр нэбгыришъэ фэдиз хъухэу дээм күулыкъу шахынэу агъэктуагъэх. Ащ фээзэгъэхъазырхэрэ кафедре институтым илаагъети, ащ кычэкъыгъэ калэхэм лейтенантыцэ къафаусыгъагъ. Юрэ Къоокыпіэ Чыжъэм ракетнэ дээхэм күулыкъур ашихыгъ, комсоргэу аши щыгадзы. Партием хэхъанымкэ кандидат мэхъу. А лъехъаным калэр дээм кыхъэнэнеу, а лъэнкъомкэ лыкъотэнеу кырало.

— Анахьэу ащ сиыкІэзгэ-гушуцтгъэхэр майорэу Мухинир ары. Ау хэкум къэзгээжынэу лъэшэу сиыгъяа, — elo Нэхаем.

Кызыэклохым, заводэу Фрунзэм ыцлэкэ щытым инженерэу

аштагъ, ащ партиеми щыхэхъагъ, комсомолым ихэку комитет хэтынэу хадзыгъ. А лъехъаным комсомолым ихэку комитет Пэншыу Руслан ипэшагъ. Тіэклу тешлагъеу калэм къеджэхэшь нэмэйкі йофшээн ѡмыгъэцакло заводым икомсомольскэ организации ипэшэнэу кырало. Юрэ ариуагъ исэнхъяяткэ йоф ёшлэмэ зэрэшоигъор, ар ыту зэрэрихырэр. Ау калэм ыуагъэм зыпари кынкыгъэп. Ащ тетэу комсомол йофэу ильэсийбэрэ ёызэцэкэштым игъогу тэхээ. А лъехъаным ашшэрэ гъэсэнгъэ зиэу заводхэм, фабрикхэм аутигъэр мэклагъ. Ащ тетэу Юрэ кынтырагъенагъ. Ар зыхъугъэр 1975-рэ ильэсийм иапэрэ мазэхэр арыгъэ. А ильэс дэдэм калэр Москва ма-

кло ВЛКСМ-м и ЦК кындыгъэ-шылэнхэу. Охьтэ кэлэхэм кынкылэцэ ар ВЛКСМ-м ихэку комитет иятонэрэ секретарэр мэхъу, нэужым, комсомолым ихэку комитет иапэрэ секретарэр хадзы. Апэрэмкэ йофыр кынзэриклоу Ѣытагъэп, ау ежэу Юрэ комсомол йофшээн хэшыкыл эрэфирлээ, зэрчаным, етланэ цыифхэм йоф адишэн, ыгъэдэлонхэ, зыльищэнхэ зэрилтэ-кырэм ишуагъэ къэклагъ.

— Арышъ, комсомольцэхэм

бэ агу къэкыщыгъэхэр, зынэсиг-

штыгъэхэр, зэрэдунаеу тэтиэм

фэдагъ. НыбжыкІэхэм гугъэ

ялагъ, неуцырэ мафэм шошь-

хуныгъэ фырьялагъ, агъэнэфэ-

гъэ гүхэлхэм лыкъоцтгъяа.

Ары зыклоорэр сиынбжы-

кэльу анахь охътэ дэгъум тэ-

фагъэу, — elo Юрэ.

Нэхэе Юрэ къэлэ чыжъэм щеджагъ, куулыкъур Къоокыпіэ Чыжъэм щихыгъ, іэкыб къэралыгъохеми ащыагъ, ау тыдэ куягъэми, икууаджэу Очэпщие щыгъупшагъэп, ихэку кынгъэ-зэжынэм дэгүэштгэгъ. Юрэ зэцэлкүми, нахь зыкыизээтыми илэгүхэм закыхыгъэшныи пылтыгъэп. Етланэ янижэй ренэу кырало Ѣытагъын зэрэхъаф, ятэ ынапэ тэрихи зэрэмхъуцтэр. «Ар ренэу сянэ кызыгургыгъеу фэягъ. Сэ пшъэдэкыгъеу си-лэр зэрэнхыбэр стхаклумэ риэгъицтгъяа», — elo Юрэ.

Ю. Нэхайм унэгъо дахэ ышагъ. Ипшэшэе нахьыкъеу Наташэ исэнхъяят хэгъэгү клоу йофхэм япхыгъ. Юрэ ыкъоу Даутэ таможнэм, экономикэмкэ Министерствэм йоф ащишагъ. Ипшэшэе нахьыкъеу Заринэ юрист. Зэклэми унъохъэр ялэх, сабийхэр аплих.

СИХЪУ Гошнаагъу.

АР-м хэгъэгу клоц IофхэмкIэ и Министерствэ къеты

Хъэхэр зыщагъа- сэрэ къулыкъум шылаагъэх

Урысые IофхэмкIэ «Студенческий десант» зыфиорэм хахьэу Адыгэ къэралыгъо университетын ыкIи Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетын ястудентхэр АР-м хэгъэгу клоц IофхэмкIэ и Министерствэ икнологическэ къулыкъу гупчэ клоогъагъэх.

ХъакIэхэм къапэгъокыгъ подразделением ипащэу, полицием имайорэу Владислав Прокофьевыр. IофхэмкIэ рамыгъажъээ къулыкъу зипашэм тарихьэу пылтыр, агасэрэ хъэхэр зыфдэхэр, полицием ахэр илэпэгъушоу зэрэштхэр В. Прокофьевым студентхэм къафиолотагь.

«2021-рэ ильэсийн къулыкъушэх хъэхэм яшуа-гъэкIэ бзэджэшIэгын 100-м ехьу къыхагъэшыгь. Оперативнэ IофхэмкIэ зэхажагъэхэм къакIэльникю наркотик зыхэлл пкыгъо грамми 5, джащ фэдэу хэбзэнчьеу агъэфедэштгэгээ Ыэши 3 къап-къирахыгъэх», — къыуагъ майорэу Прокофьевым.

Мы уахьтэм ехуулэу къулыкъум илофшэн хэ 60-м ехьу щагъэфедэ. Ахэм азыныкъор нэмийц овчаркэх, общественнэ рэхъятынгъэр къэухумэгъэнимкIэ ахэм яшошгэшо къэкю. Адрэ хэе лъэпкъеу «лабрадоркэ» заджэхэр наркотикым икъычIэтишын, къэрэе пкыгъохэм ыкIи Iашхэм якъэгъотын фэгъэзагъэх.

Къулыкъушэхэм студентхэм нэрильгэй афашигъ хъэхэр зэрагъэорышIэхэрэр. Наркотик зыхэлл пкыгъоу бгээфедэ мыхъущтэр загъэбыльям, нэгэуپлэгъукIэ ар хээм къыгъотыгь.

Гупчэм илофшэн игъеклотыгъэу зыщагъэгъуазээзэ студентхэм упчэхэр къулыкъушэхэм афагъэзагъэх ыкIи игъеклотыгъэ джэуапхэри къаратыжыгъэх.

Сатыу гупчэхэм ащэтигъох

Адыгэим иполицие тучан зыгъэлажъэхэрэм макъэ аргээIу ямыльку къауххумэнэм фэшиI сакъыныгъэ къызхагъэфэнэу. ХэткIи шыэфэн, сатыу ѹэнIэ гупчэхэм осэ ин зиIэ техникэр ыкIи хъап-щихэр, джащ фэдэу ахъшихо зэрацаIыгъыхэр. Аиц бзэджас-шIэхэм анаIэ тырамыдзэн алъэкIырэн.

БэмышIэу Мыекъопэ районым хъункIэн бзэджэшIэхээ щиззерахьагь. Мыш щыIэ полицием идежурнэ часть сатыу гупчэ анах инхэм ащиш горэм илофшигъэхэр къитеуагъэх ыкIи гъомылапхэхэр, джащ фэдэу шонь пытхэр атыгъуагъэхэу макъэ къырагъэлүгъ.

Уголовнэ-лыххуным икъулыкъушэхэм псынкIэу хэушхъафыкыгъэ Iофхэмбзэхэр зэрхагъэх ыкIи ильэс 43-рэ зыныжэх хъульфыгъэу ытэких хъапс зытэлигъэх лажэ илэу егуцэфагъэх. Аш ыуж ар къаубытгъэ, ышлагъэми иуцолэжыгъ. Мы мафэхэм аш уголовнэ Iоф къыфыззэуахыгъ.

Мыш фэдэ шыкIэ дэдэмкIэ Мыекъуапэ дэт щэпIэ гупчэм бэмышIэу етыгъуагъэх. БзэджашIэхэм якъычIэгъэшн къулыкъушэхэр ыуж итых.

Полицием илофшигъэхэм сатыу гупчэ зыгъэлажъэхэрэм ыкIи щэфаклохэм зафегъазэ сакъыныгъэ къызхагъэфэнэу. ЗыгорэкIэ къятыгъуагъэхэу егуцэфагъэ-

хэмэ, псынкIэу полицием ителефон номерэу 02-м (мобильнэ телефонынкIэ узэрэтооштыр 102) шүтеу.

ГъэпцIакIохэм зышьумыгъэгъэдэл

Мы аужырэ уахьтэм интернет зэпхыныгъэм иамалкIэ цыфхэу агъапцIэхэрэм яичагъэх эхшигъыкIэу хэхъуагъ.

ГущыIэм пае, товархэр ащэхэу ыкIи ащэххэу сайтхэм мэкъэгъэхуухэр къарагъахъэх. Ахэр зыщэфы зышлоигъохэм якартэ номерхэр гъэпцIагъэкIэ бзэджашэхэм къызэлкIагъахъэх, нэужым цыфхэм ясчет иль ахьщэр рахы.

Банкын къышууитыгъэ картэм иномер яшьуон фаеу зыгорэкIэ СМС-мэкъэгъэу къышууукIэмэ в телефонынкIэ къышууфитеохэмэ шьушлошь шумыгъэхуу, гъэпцIакIохэм зышьумыгъэгъэдэл, цыхъэ афэшумыши. КартэмкIэ ыкIи терминалынкIэ шьууифэофашIэхэр жууѓэцакIэхэх хъумэ, сакъыныгъэ къызхэжкуу гаф.

Шъуикартэ и ПИН-код ыкIи цифре 16 хъурэ номе-рыр яшьуон фаеу СМС къышууукIэмэ в телефонынкIэ къышууфитеохэмэ, бзэджашIэхэм зышьумыгъэгъапцI.

Нахь псынкIэу зэрэбгъэпсыщыр

**ИкIыбым кIон гухэль зиIэ цыфхэм яиц-
кIэгъэ паспортыр агъэпсынэм фэшиI АР-м
и МВД кощын IофхэмкIэ и ГъэIорышиIанIэ
зыкъыфагъэзэн алъэкIыщт.**

Мыш икъулыкъушэхэм шьугу къагъэкIыжы, ИкIыбым къэралыгъом шьукIонуу шьуфаэм, ишыкIэгъэ тхап-пэхэр игъом жууѓэхъазырынх, паспортым ипIалъэ зэrimыкIыгъэх шьуулыгълэн фае.

Полицием илофшигъэхэм зэралытэрэмкIэ, анах псынкIэу мыр зэрэбгъэпсын плъекIыщтыр электроннэ шыкIэхэр ары. Аш пае къэралыгъо ыкIи муниципальнэ фэло-фашIэхэм я ЗыкI порталэу «gosuslugi.ru» зы-филорэм шьуиханышь, къулыкъум тхыгъэкIэ зыфэжкуу гъэзэн амал шьуй.

Мыш фэдэ шыкIэ шьогъэшо пыль, сида плюмэ цыфыр иунэ имыкIэу тхапэхэр егъэхъазырых, джащ фэдэу фэло-фашIэхэм пэуухьашт ахьщэр процент 30-кIэ нахь макI.

Паспортым игъэхъазырынкIэ упчэ зиIэхэр Мыекъуапэ иурамэу Калининым ыцIэ зыхырэм иунэу N 210 «В-м» къекIолэнх альэкIыщт, телефонхэр: (8772) 52-10-98.

Сакъыныгъэ къызхэжъугъаф

**Общественнэ чыпIэхэм хъункIэн бзэдже-
шIагъэу ащызэрахъэхэрэм ащыуххумэгъэн-
хэм фэшиI иIэгъэн фаехэм полицием ило-
фшигъэхэм цыфхэр ащагъэгъуазэх.**

Мыш фэдэ шыкIэ дэдэмкIэ Мыекъуапэ дэт щэпIэ гупчэм бэмышIэу етыгъуагъэх. БзэджашIэхэм якъычIэгъэшн къулыкъушэхэр ыуж итых.

Полицием илофшигъэхэм сатыу гупчэ зыгъэлажъэхэрэм ыкIи щэфаклохэм зафегъазэ сакъыныгъэ къызхагъэфэнэу. ЗыгорэкIэ къятыгъуагъэхэу егуцэфагъэ-

хъумэ, цыфхэр макIэу зыщызекIохэрэ урамым шъурымыкIомэ нахьшиIу; — унэм шъукъэсэжыс хъумэ (анахъэу шIункIым) зышьупльыхь, зыгорэ шъуауж итэу, къышьупльыплэу гуцафэ шъушылмэ шъусакъ; — унэ чIэхъэгъум дэжь шъумышIэрэ цыфхэм шъуацуыIукIэмэ шъуадэмэгушыIу шъуаблэкI, шъуизакъоу подъездым шъучIэмыхъажьэу шъуунэ чIэсхэм шъяжы, ахэм шъуаригъусуу шъучIэхъажь; — шъумышIэрэ цыфхэм лифтыв шъудимытIысхь; — зыгорэ шъуауж къихъажьэу шъуегуцафэмэ, цыфхэр нахьыбэу зыдэцыIэ чыпIэхэм (ту-чанхэм, ѢэнIэ гупчэхэм) шъучIахь, псынкIэу полицием илофшигъэхэм макъэ яжъугъэIу; — лифтыв къыщышIутебэнагъэхэмэ, дис-петчерым укъыззэреджэшт кнонкэм псынкIэу шъутемуунI.

Шъушэн ФАЕ:

— уэшигъэу бзэджас-шIэр къышьутебанэмэ шъуемыуцужь (шъузыпэуцужьыкIэ бзэ-джашиIэр нахь къэгубжын ыкIи изекIуакIэхэр ыгъэлъешын ылъэкIыщт); — бзэджас-шIэм итеплэ шъугу шъуубыт; — бзэджас-шIэр къышээрэшIутебэнагъэем епхыгъэ къэбарыр псынкIэу полицием ИкIэхъэзъугъэхъаным фэшиI номерэу 02-м шъу-тей.

ЦыхъэшIэгъунчьеу Ѣйт пкыгъо къэжъу-гъотыгъэмэ, шъузэрэзекион ФАЕМ ПОЛИЦИЕМ ИЮФЫШIЭХЭМ ШЪУЩАГЪЭГЪУАЗЭ.

Пкыгъом итеплэкIэ зыфэдэр къэшIэгъуа. Ка-муфляжым фэдэу IальмэкIыр, къемланыр, джэгуальэр агъэфедэх. Цыфхэр бэу зышызэхахъэрэ чыпIэм цыхъэшIэгъунчьеу Ѣйт пкыгъо къышыжъугъотыгъэмэ, шъуфэсакъ, шъунэмис, псынкIэу полицием икъулыкъушэхэм макъэ яжъугъэу.

Общественнэ транспортим хъап-щып горэ къыра-нагъэу гу лышьутагъэмэ, цыфхэр исхэм шъуяупчI. Ар къычIэззынагъэр ыкIи къычIэззынэн зыльэкIыщтыр зэжъугъашт. Ар зыер жууѓэхъазырын шъумылъэкIыгъэ-мэ, водителым ешьуу.

Джащ фэдэу Iофшигъэхэм цыхъэшIэгъунчьеу Ѣйт пкыгъо къышыжъугъотыгъэмэ, псынкIэу админи-стрицием е учреждением идежурнэ макъэ яжъугъэу.

Джыры зэ шъугу къэтэгъэкIыжы!!!

Ны-тыхэр! Шъусабийхэм яицIэныгъэрэ япсауныгъэрэ шъоры зиIэ ильыр. Урамым къышщагъотыгъэ пкыгъом Ѣынагъо къыздихын зэрилъэкIыщтыр агурыжъу-гъяIу. Сакъыныгъэ къышхагъэфэнэу, аш фэдэ пкыгъохэм защадзыенхэу яшъуIу.

Къэзигъэхъазырыгъэр КIАРЭ Фатим.

Лъэпкъ шэжьыр, Холокостыр

Саугъэтхэр мамырныгъэм ипытапIэх

Холокостым хэкюдагъэхэм я Дунэе шэжь мафэ щилэ мазэм и 27-м хэгъэгүхэм ашыхагъэунэфыкыгъ.

Советскэ Союзым идээхэм 1945-рэ ильэсүм, щилэ мазэм и 27-м лагерышоу «Аушвиц» зыфиорэм дэс гъэрхэр шъхнагит ашыкыгъэх. ООН-м и Генеральне Ассамблее иунашьокэ ильэс къэс шэжь мафэр дунаим щыхагъэунэфыкы.

Хэгъэгу зэошхом ильэхъан концентрационнэ лагерым гъэр миллионым нахыбэмэ дунаир шахъожьыгъ. Джуртхэр миллион фэдиз мэхъу.

Адыгэ Республикаем культурэмкэ иволонтерхэм шэжь мафэм зыфагъехаазырзэ, искуствэм исаугъэтхэм мэхъэнэ ин аратыгъ. Холокостым фэгъехыгъэ шэжьым къылкырыкхээ, мамыр щылакъэм игъэлтийн ехылпэгъэ тофыгъохэр агъэцэкялжэх.

Саугъэтхэм архитектурэм ыльэныкъокэ гээпсыкіэу ялэр къыдалытээ, волонтерхэм къэбархэр аугъоингъэх. Зэфэхысыжхэм къашагъэшыгъ тарихыр цыфхэм зэрэчмынгүпшэрэр, заом тхъамыклагъоу къафихыгъээр. Мамыр псаукъэм игъэлтийн зэкэми зэдирялофу альтий. Интернетийн инэктубгъоу «Культурнэ Адыгэим» нэбгырабэм яеплыкъэхэр къышатхыгъэх.

Зэфэхысыжхэр

— Зыфэдэ къемыхъугъэ тхъамыклагъоу цыфхэм зэпачигъэм тыкытегущи, зэгъэпшэнхэр тэшүх, — къеуатэ тарихь шэнэгъэхэмкэ кандидатэу Туцожь Нурыет. — Фашистхэр зэраумысихэрэр зэкэми къыхагъэшы.

«Поклонная гора» зыфиоу Москва дэтым фашистхэр хүнкаклохэу, жъалымхэу зэрэштигъэхэр, Хэгъэгу зэошхом ильэхъан цыфыбэ зэрэлжэлжээр, зэрауакыгъэр къегъэлжэш.

Газовэ камерхэм, концлагерхэм ашагъэлэгъэ цыфхэм япчагъэ бэ.

Скульптурнэ тофшагъэм метри 8 фэдиз ильэгагь. Дунаим щизэлшэшээрэ архитекторэу Зураб Церетели итворчествэ мэхъэнэ ин дэдэ ил. Лъэпкъхэм тхъамыклагъоу апеклэкыгъэр гум къыльгээлэс. Ильэс заулэкэ узэклэбэжжем, Зураб

Зураб Церетели Адыгэим иныбдэгъушу, Адыгэ Республикаем инароднэ суретыши. Мыекъуалэ чыг щигъэтысхагъ, тофшагъэхэм якъэгъэлэйон музеим щыклягъ.

Смоленскэ щашыгъэ саугъэтэу «Машлом ыгъэлтигъогъэ къэгъагъыр» концентрационнэ лагерхэм адэсигъэ къелэцыкүхэм афэгъэхыгъ. Аш иавторыр

Ленинград хэкум къыращыгъэхэ джурт къелэцыкүхэр Къэрэшэ-Щэрджэсүм къашэх, тильэпкъэгъу бзыльфыгъэхэм къагъэнэжыгъэх. Аш фэгъэхыгъэх тхыльхэр атхыгъэх, спектаклэхэр агъэуцугъэх, саугъэт къафызэуахыгъ.

Церетели Мыекъуалэ къызэком, тарихын исаугъэтхэм, лъэпкъ искуствэм ибанингъэхэм үүлкэу къариолагъэр тщыгүппшэрэп.

Александр Парфенов. Щыэнгъэм идэхагъэ гукэ лъыэсныхэу, мамыр тофшэнхэм зыфагъэсэнэу къелэцыкүхэр игъо ифагъэхэп, фашистхэм якодылгагъэх.

Итепльжээ къызэуимыхыгъэ къэгъагъын фэд («Бутон» зыфалорэр ары). Бутонымы ычэгъы къыщылтэгэйрэ тхъалэхэм къелэцыкүхэр зыдэсигъэхэ лагерхэм ацлэхэр 1945-жээдээхэд түрхагъэх.

Шэжьым ильэмиджхэр

Холокостым имузеу Израиль икъалэу Иерусалим дэтыр 1953-рэ ильэсүм къызэуахыгъ. Холокостым къылкырыкыгъэ тхъамыклагъохэм афэгъэхыгъэ саугъэтэу Берлин щагъэуцугъэм ипроект дэлэжъагъэх Питер Эйзенман ыкы Буро Хапполд.

Саугъэтэир Берлин игупчэ ит, квадрат метрэ мин 19 зэльиубытыгъ. Европэм икъалэхэу

Венэ, Лондон, Будапешт, нэмыкхэм Холокостым ехылпэгъэ саугъэтхэр къашызэуахыгъэх. 1941 — 1945-рэ ильэсхэм Будапешт джуртэу щаукигъэр мин 600 фэдиз.

Хэгъэгу зэошхом итарихь Англиер къихэтэгъэшы. Джурт къелэцыкүхэр мини 10 фэдиз аш ашхи, псаоу къагъэнэжыгъэх. Къелэцыкүхэр фашистхэм аукиныхэ ямурадыгъ.

Ленинград хэкум къыращыгъэхэ джурт къелэцыкүхэр Къэрэшэ-Щэрджэсүм къашэх, тильэпкъэгъу бзыльфыгъэхэм къагъэнэжыгъэх. Аш фэгъэхыгъэх тхыльхэр атхыгъэх, спектаклэхэр агъэуцугъэх, саугъэт къафызэуахыгъ.

США-м къызэуахыгъэ саугъэтэйм цыфхэм агу ихыкырэр, зыр зым зэрэлтийнабэрэр, псым хэфагъэм гүгъэр зэрэчиминыэрэр, нэмикл гупшисэхэр къеэлжэлжэх.

Мамырныгъэм игъэптийн

Адыгэ Республикаем культурэмкэ иволонтерхэм яфести

валь ныбжыкъабэ хэлжэшьагъ. Искусствэхэм яколледж Ѣщдэхэрэр мамыр посүкъэм игъэптийн къытегущиагъэх. Цыфырмэ культурэмрэ язэпхыныгъэхэм зэхэшэн тофын мэхъанеу Ѣшириэр къыхагъэшьагъ.

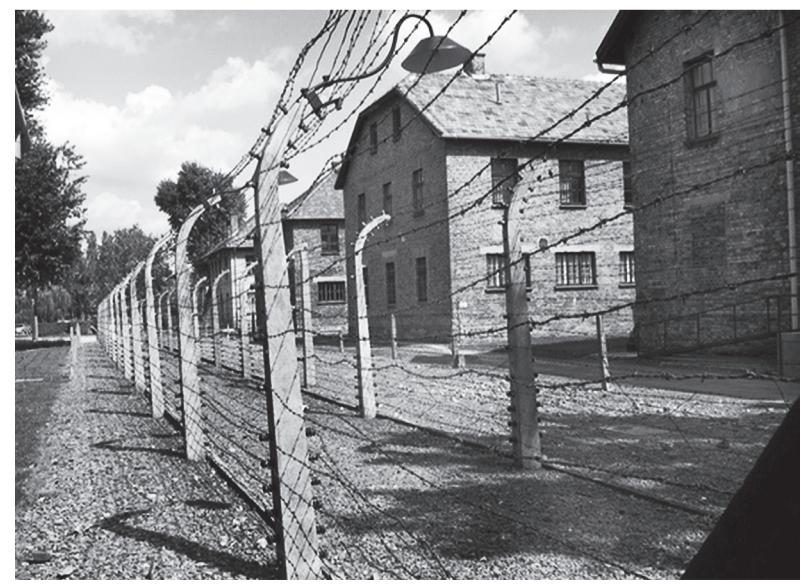
Урсырем ильэпкъ проектэу «Культурэр» агъэцакъэзэ, шольыр проектэу «Творчествэйм цыфхэр» зыфиорэм зырагъэушомбгъ. Республикаем Ѣширеүрэ лъэпкъ зэфэшхъафхэр аш чанэу хэлажьэх.

Республикэм игуфэкло движениеу «Культурэм иволонтерхэр» зыфиорэм и Гупчэ ишащэу Карен Каракьян къызэриуагъэу, егъэжэпшэхэр ашыгъэх.

Мамыр Ѣшиакъэм игъэдэхэн, лъэпкъхэм язэфыщытыкэ игъэптийн афэкторэ гъогум тутет, зэгурьоноигъэх тхэлжэу тимургадхэм тафэкло, — къыуагъ Карен Каракьян.

Искусствэм исаугъэтхэу дунаим төхжээ шхыалайхэр архитекторхэм къахагъэшьирэр заом тызэрэфэмье, мамырэу тишигээ зэрэштэйгээр ары.

ЕМТЫЛЬ Нурый.

Искусствэр, тигумэкІхэр

ЛъЭПКЬ ОРКЕСТРЭ ТИЩЫКІАГЬ

Адыгэ Республикаем имузыкальнэ искусстве зеушъомбгуу, хэхъоныгъэу ышыхэрэм тагъэгушо.

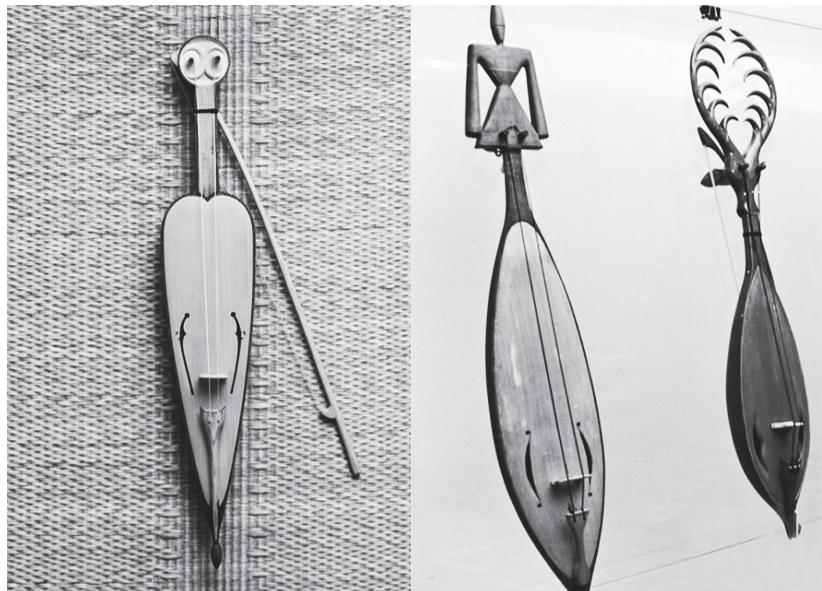
Адыгеим и Къэралыгъо академическэ ансамблэу «Налмэсыр», республикэм и Къэралыгъо камернэ музыкальнэ театрэу Хъанхэхъу Адамэ ыцэ зыхырэр, Адыгэ Республикаем и Къэралыгъо ордэйло-къэшьокю ансамблэу «Испъамыр», республикэм и Къэралыгъо филармоние иансамблэу «Ошутенэр», кіләцыкы ансамблэхэр тиэх.

Урысыем, Адыгеим, Темыр Кавказым яшьольырхэм язаслученэ артистхэр, Адыгэ Республикаем инароднэ артистхэр, сэндауыгъэ зыхэль артистхэр творческэ купхэм ахтых. Искусствэр лъзыгъэктөн зылъэкыщт еджакъэхэр нахыбэ мэхъух.

Адыгэ къэралыгъо университетэм искусстввхэмкэ и Институт, Адыгэ Республикаем искусстввхэмкэ иколледж, искусстввхэмкэ кіләцыкы еджэпэ 20-м нахьбээм Адыгеим юф щашэ. Тызышыкіэрэ кадрэхэм ягъэхъазырынкэ 1991-эгъуу къытфехъунхэм фехъазырыгъэ тигүнэгъухэу Ростов-на-Дону, Краснодар, Налшык яапшьэрэ еджаплэхэр.

**Гъэхъагъэу тиэр
къызыдлтымтэкІэ, Адыгэ
Республикаем лъЭПКЬ му
зыкальнэ Іэм-псымэхэмкэ
иоркестрэ зэхажэн
альэкІыщтэу пльымтэ
хъущт.**

Композиторэу Тхъабысымэ Умарэ орэд 600 нахыбэ ыусы-

тээу къалтытэ, Натхъо Джанхъот иордхэр 400-м къыщыкІэхэрэп. Анзорыкъо зэшхэу Чеславрэ Вячеславрэ, Сихъу Рэмэзан, Гъонэжыкъо Аскэр, Кыргъ Юрэ, Бысыдж Мурат, Емыж Нурбый, Хэшх Казбек, ХъакІеко Алый, фешъхъафхэм аусыгъэхэр шъэ пчагъэ мэхъух.

Искусствэм щыцІэриохэу Нэхэе Аслын, Гъот Аслын, Тыкъо Къэплъан, Хъупэ Мурат, Клыбэ Щэбан, Сэмэгю Гошнагыу, фешъхъафхэм ятвorchествэ къызыдлтытэкэ, къахэхъинэу оредыбэ, музыкальнэ произведенияхэр щыцэх. Лъачэ Альберт, Лыбызыу

Аслын, Мышъе Андзаур, нэмыкхэм яордхэу, аранжировкэ ашыгъэхэр гум къегущыкыкы.

ЛъЭПКЬ музыкальнэ Іэм-псымэхэмкэ оркестрэ зызэхашацкэ адигабзэм изэгъэшлэн, игъеф-дэнкэ тиамалхэм хэхъоныгъэ афхэхүйт, лъЭПКЬ шэн-хабзэхэр нахьшылуу зэрэгзэшштых. ЛъЭПКЬ хэмэхэм, іекілб хэгъэгүхэм арыс адигэхэм, республикэм щыпсэурэ лъЭПКЬ хэм язэфиштыкІэхэр гъэлтэгъэнхэм оркестрэ чанэу хэлэжъэшт. Шлэжэ ялэу ныбжыкілхэр щыцэнгъээм хэзэгъэнхэмкэ шыцІэшүхэр зэхэшаклохэм къагъотштых.

Ячъагъэ хэхъошт

Орэд къэзыло, адыгэ орэд зыусы зыштоигъохэм ячъагъэ зэрэххэхъоштын щэх хэльэт. ЛъЭПКЬ искуствэм тапэки нахь зиушъомбгууным фэш лъЭПКЬ шуу тэлъытэ. Шушагъэу щыцэр къетүхъумэным, лъыдгъэктөнным тыфэмыхъазырэу зылъытэхэрэм адедгъаштэрэп.

ЛъЭПКЬ оркестрэ зэрэтишыкІагъэм ехылпэгъэ тхыгъэхэр «Адыгэ макъэм», «Гъуазэм» къашыхэтиутыхэу къыхэкІыгъ, ау юфыр тызэрэфау лыккүйтэрэп. Республикаем культурамкэ и Министерствэ, Адыгэ Республикаем икомпозиторхэм я Союз, республике общественэ движениеу «Адыгэ Хасэм», фешъхъафхэм оркестрэ ехылпэгъэ гупшигъэхэр къащытэтигъэх шхъхае, егъэжаялпэр чылпэм икошыкыгъэгол.

Композиторэу Нэхэе Аслын, АР-м и Къэралыгъо филармоние ипащэу Кылэ Мыхамэт, Урысыем изаслученэ артисткэу, кілэлэгъяджэу Нэхэе Тэмэрэ, пышнээ цэриоу Мышъе Андзаур, нэмыкхэм ягупшигъэхэр тшогъэшэгъёных, лъЭПКЬ музыкальнэ Іэм-псымэхэмкэ оркестрэ тищыкІагъэу алтытэ.

Тызыхэт ильэсээр

2022-рэ ильэсээр Урысыем щыпсэурэ лъЭПКЬ хэм яискуствэрэ якультурнэ кіэнрэ я Ильэс. Адыгэгэир къэралыгъо гъэлтэгъэкэ илэу щыпсэурэ мыгъэ илээси 100 мэхъу. Тарихъим, щыцэнгъээм тигупшигъэхэр ятэпхых. ЛъЭПКЬ оркестрэ искуствэм шүхъафтны фехъунэу, апэрэ лъЭБКЬур гъашэм щидзынэу фэтэо.

Зэхээшагъэр
ыкы къыдэзыгъэхъирэр:

Адыгэ Республикаем лъЭПКЬ Иофхэмкэ, Икыб къэралхэм ачып-псэурэ тильэпкэгъухэм адыярээ зэпхынгъэхэмкэ юкы къэбар жууцээ иамалхэмкэ и Комитет

Адресыр:
ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэшыиэр:
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,

Редакцием авторхэм къайхырэр А4-кіэ заджэхэр тхапэхэу зипчагъэкэ 5-м емыхъухэрэп ары. Сатырхэм азыфагу 1,5-рэ дэлъэу, шрифтыр 12-м нахь цыкунэу щигтэп. Мы шапхъэхэм адимыштэрэ тхыгъэхэр редакцием зэкігъэкіложых.

E-mail: adyvoice@mail.ru

Зышаушыхъатыгъэр:
Урысыем Федерацием хэутын Иофхэмкэ, телевидение-радиокъетынхэмкэ юкы зэлтын-Ісыккы амалхэмкэ и Министерствэ и Темир-Кавказ чылпэ гъэлорышап, зэраушыхъатыгъэ номерыр

ПИ №ТУ23-00916

Зышаушытэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Зэкімкы
пчагъэр
4646
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 225

Хэутынм узшыгъэхъэнэу щигт уахътэр
Сыхъатыр
18.00

Зышаушытэхъэхъ
уахътэр
Сыхъатыр
18.00

Редактор
шхъаэр
Дэрэ Т. И.

Редактор шхъаэр
игуадзэр
Мэцлээко
С. А.

Пшъэдэкыж
зыхъырэ секретарыр

Тхъаркъохъ
А. Н.

Самбо

Къатхээрэм яшьоштэрэ редакцием иепллыкІэхэмрэ зэтемифэнхэ альэкъышт.

ТибэнакІохэм ямедалитф тегъэгушхо

Урысыем иныбжыкІэхэм самбэмкэ язэнэкьюку Нижегород хэкум икъалэу Кстово щылэ мазэм и 30-м щегъэжъагъэу мэзаем и 4-м нэс щыкІуагь.

Къыблэм ихэшыпкыгъэ командэ хэтхэу Адыгэ Республикаем ибэнаклохэр зэлукІэгъухэм ахэлэжъагъэх. Урысыем ишьольырхэм яспортсмен 600 Кстово щызэнэкьюкугъ.

Адыгэ Республикаем самбэмкэ спорт еджаплэ зыщызыгъэсэрэ Екатерина Соловьевам, кг 80-м къехъу, дышэ медалыр къыдихыгъ, тренерэр Нэнэжъя Байзэт ипаш.

Кобл Рэмэзан, кг 53-рэ, Нащ Расул, кг 58-рэ, ятлонэрэ чылпэхэр къахыгъ. Тренерхэу Джарымэко Рустамрэ Джарымэко Азмэтэр япашх.

Тыгъужъ Тимур, кг 49-рэ, ящэнэрэ чылпэхэр къыхыгъ. Тренерхэу Делэко Адамрэ Хъабэхъу Адамрэ агъасэ. Ваган Григорян, кг 88-рэ, ящэнэрэ чылпэхэр къидихыгъ, тренерыр Роман Оробцов.

— Апэрэ чылпэхэр къидэзыхыгъ Екатерина Соловьевар дунаим иныбжыкІэхэм язэнэкьюкоу чыэпюгум и 16 — 17-м Болгарием щыкІоштим хэлэжъэшт. Ятлонэрэ чылпэхэр къэзыхыгъэхэе Кобл Рэмэзанрэ Нащ Расулрэ Европэм изэнэкьюкоу Эстонием щызэхашащтим щыбэнэштых, — къытиуагь Адыгэ Республикаем самбэмкэ спорт еджаплэ ипашэу, Урысыем спортымкэ дунээ класс зилэ имастэрэ Делэко Адамэ. — Хэгъэгум иныбжыкІэхэм язэнэкьюкоу тиспортыменхэм, тренерхэм гъэхъагъэу щашыгъэр Адыгэгэир къэралыгъо гъэлтэгъэкэ илэу щыпсэурэр илээси 100 зэрэхъурэм фагъэхъы.

Нэклубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТЫЛН Нурбий.